

ТАҚРИЗ

ба автореферати диссертатсияи Нигматов Нӯмончон Исломович таҳти мавзӯи “Хусусиятҳои матншиносӣ ва поэтикаи насри ахлоқии асри XIV” аз рӯйи ихтисоси 10.01.08. – Назарияи адабиёт. Матншиносӣ барои дарёфти дараҷаи илмии доктори фалсафа (PhD) бинобар улуми филология

Нӯмончон Нигматов бо мақолаҳои роҷеъ ба муаммоҳои матншиносӣ ва насри ахлоқии тоҷикӣ ва маърузаҳои дар конференси илмӣ кайҳо боз дар байни аҳли илм ба ҳайси пажӯҳишгари ҷавони умедбахш ва дорои фикру ақидаи мустақил муаррифӣ шудааст. Ин олими босалоҳият ва меҳнаткашро на танҳо дар Тоҷикистон, балки дар мамолики дигар, аз ҷумла, дар Ёзбекистон низ хуб мешиносанд. Ӯ дар конференси илмӣ байналхалқии анъанавие, ки таҳти мавзӯи “Мақоми мероси эҷодии Алишер Навоӣ дар рушди маънавият ва маърифати умумбашарӣ” рӯзҳои 5-6 феввали соли 2019 дар шаҳри Навоӣ баргузор шуд, бо маърузаи худ бо унвони “Маҷолис-ун-нафоис” ва тарҷумаҳои форсӣ-тоҷикии он” диққати олимони ўзбек ва хориҷиро ба худ ҷалб намуд.

Н. Нигматов ба сабаби он ки дониши кофӣ дорад ва аз машаққати илм намеҳаросад, мавзӯи ниҳоят калонро асоси тадқиқоти худ қарор додааст: ҳам поэтикаи насри ахлоқии асри XIV, ҳам хусусиятҳои матншиносии он. Дар асл бошад, яке аз ин ду мавзӯъ, ҳатто як асари муайян низ барои кори тадқиқот кифоя мекард.

Диссертатсия аз се боб таркиб ёфта, дар боби якуми он роҷеъ ба таърихи насри ахлоқӣ ва таҳаввули он дар давраҳои сабки наср баҳс меравад. Дар он дар баробари омӯзиши таърихи насри ахлоқии то даври Сомониён ҳолати даври услубҳои насри хуросонӣ, байнобайн ва илмӣ мавриди тадқиқ қарор гирифтааст.

Дар боби дувуми рисола асарҳои сирф ахлоқӣ, осори ахлоқиву ирфонӣ ва футувватномаҳо ба ҳайси намунаҳои насри ахлоқӣ ба доираи тадқиқ

кашида шудаанд. Зеро осори ирфонӣ ҳам, футувватномаҳо ҳам бевосита ба ахлоқ вобастагӣ доранд: онҳо барои тарбия кардани ахлоқи инсон ва ба камол расондани ӯ пешбинӣ гардидаанд.

Боби савум ба матншиносӣ ва поэтикаи насри ахлоқӣ бахшида шудааст. Боби мазкур нисбатан пурмухтаво ва, гуфтан мумкин аст, ки меҳвари диссертатсия ба шумор рафта, аз чор қисм иборат аст, дар қисми якум насри ахлоқии даври мавриди омӯзиш аз нуқтаи назари матншиносӣ таҳлил карда шудааст. Дар он муаммоҳои вобаста ба тайёр кардани асарҳои оид ба мавзӯё барои нашр: як қатор камбудихои вобаста ба хато хондани матн тадқиқ ва бар асоси муқоиса ва таҳлили мисолҳои дақиқ нишон дода мешаванд. Ин имрӯз яке аз паҳлуҳои дардноки соҳаи матншиносӣ буда, аз муаммоҳои асосии матншиносии ўзбек низ маҳсуб меёбад. Дар қисми дувум поэтикаи насри ахлоқӣ ба санъатҳои лафзиву маънавӣ чӯдо ва баррасӣ карда мешавад. Дар қисми савум роҷеъ ба корбасти порчаҳои шеърӣ дар насри ахлоқӣ, нишон додани мақом ва вазифаҳои он дар асар суҳан меравад. Дар ин қисм масъала бо истифода аз шеъри гузаштагон, ашъори ҳуди муаллифон ва шеърҳои забони арабӣ тасниф карда, омӯхта мешавад. Қисми чорум бошад, ба манбаъшиносии насри ахлоқии асри XIV ихтисос ёфтааст: масъалаи дар он гузошташуда ба тарзи манбаъҳои адабиву ирфонӣ тасниф гардида, мавриди омӯзиш қарор мегирад.

Диссертатсия бо услуби равони илмӣ таълиф шудааст. Ҳар як фикри муаллиф асоснок буда, бевосита аз таҳлили асарҳо бармеояд. Тадқиқотчи оид ба мавзӯё бисёр манобеъро омӯхта, таҳлил мекунад. Ин нишонаи он аст, ки олими ҷавони умедбахше бо фикру овози ба худ хос ба дунёи илм қадам мегузорад.

Албатта, ҳар коре аз камбудӣ холи нест, аз ин хотир, дар диссертатсияи мазкур низ баъзе камбудихо ба назар мерасанд. Аммо ба фикри мо, дар назди чунин кори ҳаҷман бузург баъзе камбудихои дар он роҳёфтаре аз назар соқит кардан маъқул менамояд. Масалан, барои то охир ҳама масъалаҳои дар диссертатсия гузошташударо баррасӣ кардан имконият надодани ниҳоят

васеъ будани мавзӯъ, барои сайр ба таърихи насри ахлоқии форс-тоҷик эҳтиёҷ набудан, ҳамчунин, дар тадқиқот вохӯрдани баъзе ғализихои услубӣ ва хатоҳои имлоиро зикр кардан мумкин аст.

Камбудихои чузъии зикршуда ба савияи умумии кор ҳеҷ гуна таъсир нахоҳанд гузошт. Диссертатсия ба ҳайси тадқиқоти илмии чамъбастшуда ба талабҳои назди диссертатсияҳои докторӣ (PhD) гузошташуда ба пуррагӣ ҷавобгӯст ва муаллифи он Нигматов Нӯмонҷон Исломович барои диссертатсияи таълифкардаи худ таҳти мавзӯи “Хусусиятҳои матншиносӣ ва поэтикаи насри ахлоқии асри XIV” аз рӯйи ихтисоси 10.01.08. – Назарияи адабиёт. Матншиносӣ барои дарёфти дараҷаи илмии доктори фалсафа (PhD) бинобар улуми филология аз ҳар ҷиҳат сазовор аст.

Боқичон ТҶХЛИЕВ,

профессори Донишгоҳи давлатии
ховаршиносии Тошканд,
доктори улуми филология

Эргаш ОЧИЛОВ,

корманди калони илмии Пажӯҳишгоҳи
забон, адабиёт ва фолклори ўзбеки
Фарҳангистони улуми Ҷумҳурии Ўзбекистон,
номзади илмҳои филология

